

HIZLI KIRSAL DEĞERLENDİRME YÖNTEMİ: ALPAĞUT KÖYÜ ÖRNEĞİ (SEBEN, BOLU)

Tülay CENGİZ

Kafkas Üniversitesi, Artvin Orman Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, ARTVİN
Hayran ÇELEM

Ankara Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, ANKARA

Özet: Hızlı Kırsal Değerlendirme (HKD), kırsal alanlardaki araştırmalar için güçlü bir yöntemdir. Sürekli gelişmekte ve yayılmakta olan bu yöntem zaman açısından ve maliyet olarak avantajlı olması, multidisipliner bir yaklaşım içermesi ve katılımcılık özellikleriyle yaygın olarak kullanılmaktadır. Bu araştırmada HKD tekniği kısaca tanıtılmış ve Alpağut Köyü, Bolu örneğinde uygulanmıştır. Araştırma sonucunda köyün hayvancılık ve rekreasyon-turizm yönünden kalkınabileceği saptanmış ve bu konularda önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Ekosistem yönetimi, hızlı kırsal değerlendirme (HKD), Alpağut Köyü

RAPID RURAL APPRAISAL METHODS: A CASE STUDY OF ALPAĞUT VILLAGE (SEBEN, BOLU)

Abstract: Rapid Rural Appraisal (RRA) is a strong method for rural area investigation. Continuously developing and spreading, this method has been commonly used in as much as it is relatively low-cost, multidisciplinary and participatory. In this research, RRA method is explained briefly and applied in the case of Alpağut Village, Bolu. Results indicate that the village can be developed through livestock raising and recreation-tourism. The paper is concluded with relevant suggestions.

Keywords: Ecosystem management, rapid rural appraisal (RRA), Alpağut Village

1. GİRİŞ

Meslekler arası işbirliği doğa yönetim planlamasında büyük öneme sahiptir. Bu konuda son yıllarda çeşitli yöntemler; “Soft Analiz”(Soft Analysis), “Uyarlanabilen Yönetim” (Adaptive Management), “Ekosistem Yönetimi” (Ecosystem Management), “Tarımsal Ekosistem Analizi” (Agroekosistem Analysis), “Hızlı Kırsal Değerlendirme (HKD)” (Rapid Rural Appraisal) ve “Katılımcı Kırsal Değerlendirme” (Participatory Rural Appraisal) olarak araştırılmış ve bu yöntemler “İşbirlikçi Yönetim Metodu” (Collaborative Management Method) çatısı altında toplanmıştır. Yöntemler birbirinden çok farklı olmasına rağmen, şaşırtıcı derecede de benzerlikleri vardır. Bunlardan Hızlı Kırsal Değerlendirme ve Katılımcı Kırsal Değerlendirme ortak orijinde gelişmişlerdir (1, 2, 3).

Katılımcı kırsal değerlendirme hızlı kırsal değerlendirmenin gelişmiş şeklidir (4). Bu nedenle bazen birbiri yerine kullanılmaktadır (1). Her iki yöntemde biyolojik, teknolojik, sosyal, kültürel ve kurumsal çevre yapısının oluşturduğu kırsal kompleks yapıyı anlamaya yardımcı olur (5). Hızlı değerlendirme ve katılımcı değerlendirmenin paylaştıkları birçok ortak özellik bulunmaktadır. Öğrenme işleminin hızlı, esnek, araştırmacı ve etkileşim halinde olması, yerel ilkeleri kullanması en önemli ortak özellikleridir (4). Ortak yönlerinin yanı sıra iki yöntem arasında farklılıklar da bulunmaktadır. Katılımcı yaklaşımda vurgulanan fikir; yerel grubun toplanan bilgileri analiz etmesi, buna göre planlaması ve yönetmesidir. Yerel halkın güçlendirilmesi ve eğitimi amaçlar. Hızlı kırsal değerlendirmede de lokal düşünceler çok önemlidir. Ancak planlama ve yönetim aşamasında yerel katılım yer almamaktadır (1, 4, 5).

HKD 1970’li yıllarının ortalarından beri gelişmekte olan ülkelerde kavram olarak tartışılmaktadır. Sussex Üniversitesinde yapılan workshopta HKD kavramı farklı şekillerde adlandırılmıştır: İnfomal tarım sorveyi, hızlı keşif, infomal metot, keşif sorveyi, bilgi

değerlendirmesi, hızlı değerlendirme programı, katılımcı kırsal değerlendirme vb. birçok adlandırma yapılmıştır (6). HKD kırsal kalkınma araştırmaları için güçlü bir yöntemdir. Sürekli gelişmekte ve yayılmakta olan bu yöntemin tanımlaması halen devam etmektedir (7, 8). Katılımcı teknolojiyi analitik yaklaşım yanında kullanan birkaç nitel yöntemlerden biridir. Kırsal alanda sistematik fakat yarı-yapısal formda multidisipliner takımla ve yeni bilgiler edinmek için organize edilen ve yeni hipotezler oluşturulan yöntem olarak tanımlanmaktadır. Bu yöntemi diğerlerinden ayıran özelliği multidisipliner yaklaşımıdır ve sörvey metodu olarak tanımlanmaktadır. Chambers ise yöntemi “oldukça çabuk ve oldukça başarılı” (fairly quick and fairly clean) yaklaşım olarak tanımlamıştır (9).

HKD kırsal alanlardaki değişimin hızlanması ve yerinde bilgi gereksiniminden ortaya çıkmıştır (6,9). Zaman açısından avantajlı olduğu için kısa zamanda kabul gören yöntem olmuştur (3, 6, 8, 10, 11). Standart bilgi toplama ve analiz tekniklerinin insanları sıkımsa başlaması zaman kaybettirmesi ve pahalı olması nedeniyle, yerel halkın bizzat yer aldığı ve konu hakkında bilgi edindiği HKD yöntemi cazip hale gelmiştir (8,12). HKD yöntemi yüksek maliyetli çok sayıda anket sörveyine reaksiyon olarak ortaya çıkmıştır (3, 13). Birçok yönü ile geleneksel yöntemlerden ayrılır. Sonuca çabuk ulaşılması, zaman açısından ve maliyet olarak avantajlı olması, gelenekleri tanınması, bilgiyi kullanma ve değerlendirme başarısı ve kırsal değerlendirme yapısına uygunluğu yöntemi geliştirmiş ve kısa zamanda kabul görmesine neden olmuştur (3, 6, 8, 10).

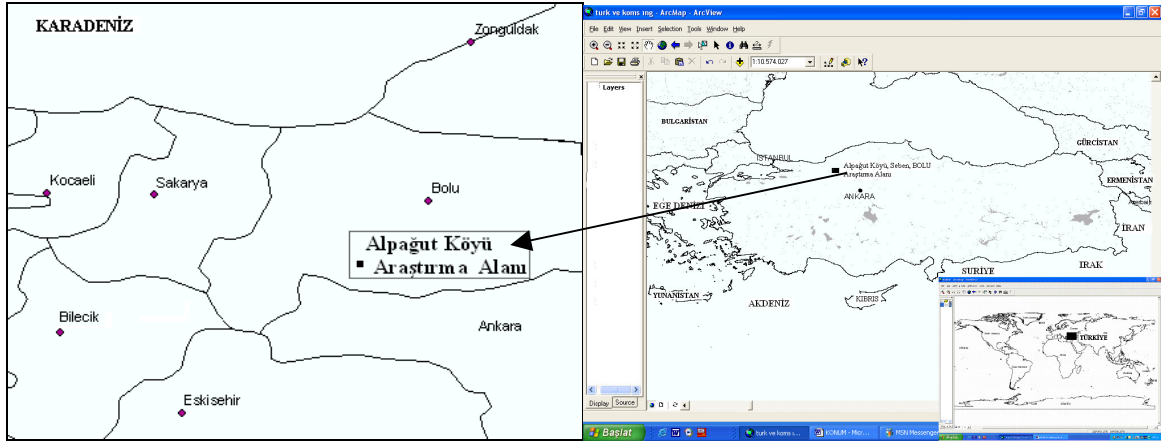
Yöntem inceleme, insanlarla tanışma, soru sorma, dinleme, tartışma, problemi saptama, çözüm, fırsatlar ve haritalama ya da diagramlama şeklinde yürütülmektedir (12, 3). Hızlı değerlendirmede; hazırlayıcı çalışma; multidisipliner takımı seçmek, ön bilgi edinmek, tartışılacak hipotezleri önceden belirlemek, alanı bir yada daha fazla ziyaret etmek gerekmektedir (14). Katılımcılar ile uzmanlar arasındaki etkileşim önemlidir. İlk olarak çalışmanın amacı iyi açıklanmalıdır (15). Uzmanlar hızlıca lokal durumu tüm yönleriyle saptadıktan sonra çalışmanın amacı için önemli olan konulara odaklanmalıdır. Görüşme direk soru ve cevap şeklinde gerçekleşmemeli sohbet havası içinde olmalıdır. Fakat sohbet konuya odaklanmalı ve kontrol altında tutulmalıdır (6). Veri toplandıktan sonra haritalama işlemine geçilmeli ve yerel kalkınma için problemler, çözümler, potansiyeller tartışılmalıdır (15). Yöntemde güvenilirlik, doğruluk, bilgileri sağlama yapmak (triangulate) önemlidir. Bilgiler haritalama, sıralama, akış diyagramı, venn şeması vb. yöntemlerle ikinci kez doğrulanır (14, 16). Böylece bilgi sağlanması da yapılmış olur. Problemleri sıraya koyma ve puanlandırma işleminde kişiye yönelik soru sorulmadığı için daha net cevaplar elde edilmektedir. Hassas bilgilerde örn. gelir ya da sağlık gibi verilerde saklama yada yanlış cevaplama olasılığı ortadan kalkmaktadır (12).

HKD nin oldukça geniş uygulama alanları bulunmaktadır. Başlangıçta gelişmekte olan ülkelerde kırsal kalkınma projelerinde araç olarak kullanılmıştır. Özellikle ziraat alanında, tarım ekosistem analizlerinde (6, 13, 17), beslenme ve sağlık çalışmalarında (6, 18, 19) sosyal ormancılıkta (6, 20), sulama projelerinde, sosyolojik yaklaşımlarda ağırlıklı olarak kullanılmıştır (6). HKD yöntemi kırsal alanlarda olduğu kadar şehirde ve diğer çalışma alanlarında da artık kullanılmaktadır (3).

Türkiye’de son yıllarda kırsal alan kaynakları kullanılmayan, atıl alanlar haline geldiği için sorunları ve çözümleri daha fazla araştırılmaya başlanmış ve bu konuda çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Halkın doğal kaynakların korunması ve kullanılması konusunda bilinçlendirilmesi için katılımcılık ilkesinin sağlanmasına ve multidisipliner çalışmalara önem vermeye başlanmıştır. Katılımcılık ve multidisipliner çalışmayla gerçekleşen yöntemlerden birisi olan HKD tekniği bu araştırmada yöntem olarak kullanılmıştır.

2. MATERYAL VE YÖNTEM

Araştırmanın ana materyalini Alpağut Köyü oluşturmaktadır. Araştırma alanı, Batı Karadeniz Bölgesi'nde bulunan Bolu İli'nin 54 km. güneyinde yer alan Seben İlçesi sınırları içinde yer almaktadır (şekil 1). Araştırmada öncelikle konuya ilişkin literatür araştırması ve muhtarlara yapılan anketler sonucunda alanla ilgili veriler toplanmıştır. Yöntem olarak, Hızlı Kırsal Değerlendirme Yöntemi, HKD (Rapid Rural Appraisal, RRA) kullanılmıştır. HKD yöntemi Alpağut Köyüne ilişkin mevcut veri ve bilgilerin incelenmesi, arazide çalışılacak konuların ve anahtar soruların belirlenmesi, geliştirilmesi, arazi çalışmalarında kullanılan yarı yapısal mülakat tekniğinin uygulanması, köye ait raporun hazırlanması ve yazılması olarak dört aşamada gerçekleştirilmiştir.

Şekil 1. Araştırma alanının coğrafi konumu

Karşılıklı öğrenme, görüşme ve tartışma biçimindeki HKD toplantısında değişik görüş ve önerilerin ortaya çıkmasını sağlamak amacıyla daha çok kişinin katılımı sağlanmaya çalışılmış, önceden toplantının zamanı ve ortamı belirlenmiştir. Araştırma, konu uzmanı ve köy araştırması konusunda deneyimli köy sosyologu ve kırsal kalkınma uzmanı tarafından yürütülmüştür. Araştırma alanında köyden veri toplamaya yönelik geliştirilen “soru formu” kullanılmış, ayrıca mevcut veriler derlenerek değerlendirilmiştir. Araştırmada “grup tartışması” yapılmıştır. Grup tartışmasına köyden mümkün olduğu ölçüde geniş ve değişik yaş gruplarından katılımın sağlanmasına özen gösterilmiştir. Köyde, 13’ü kadın ve 19’u erkek olmak üzere toplam 32 kişi grup tartışmasına katılmıştır. Bu toplantı sonucunda; nüfus ve hane sayısı, alt ve üst yapı durumu (eğitim, sağlık, sosyal donanım ve alt yapı) köyde yetiştirilen başlıca ürünler, geçim kaynakları, köy içi ve köyler arası ilişkiler, göç, turizm-rekreasyon durumu ve köydeki temel sorun alanları gibi konular incelenmiştir.

3. ARAŞTIRMA BULGULARI

Alanın yüzölçümü 14710290 m²'dir. Yerleşim alanı dağınık ve yamaçta bulunmaktadır. Dikmeler Mahallesi ve Alpağut Mahallesi şeklinde iki mahalleden oluşmaktadır. Araştırma alanı ikliminde ortalama sıcaklık değerleri 10.9 °C ile 11.2 °C arasında, yağış değerleri ise 400 mm. ile 446 mm. arasında değişmektedir.

Alanın kuzeyi, doğusu ve kuzeydoğusu oldukça dik ve kayalıktır. Alanın güneyinde yükseklik 700 m.lerde iken, kuzeye doğru gidildikçe yamaca yerleşen köy yerleşimlerinden (800-850 m.) sonra yüksekliğin gittikçe arttığı yerde Koccevaz Yaylası bulunmaktadır. Yayla bu nedenle ilginç jeolojik özelliğe sahiptir. Ürgüp-peribacalarını andıran jeolojisi ile derin yarılmalar ve yüksek eğimli yamaçlar görülmektedir. Alanın kuzey-kuzeydoğusunda yer alan Dikmen Kayası (1441 m.), Yassıçal Tepe (1407 m.) ve yayla evlerinin bulunduğu bölge (1370-1400 m.) en yüksek yerlerdir. Eğim grupları incelendiğinde %20 eğim ve üzeri çok dik eğime sahip alanlar bulunmaktadır. Alan daha ziyade kayalıklardan oluşmaktadır. Erozyon derecesi şiddetli olan alanlar köyün Koccevaz Yaylası yerleşim alanı ve civarında görülmektedir. Köy yerleşim yeri ile tarla ve bahçe tarım alanlarında hafif ve orta dereceli erozyon görülmektedir. Köyün en önemli akarsuları Aladağ Çayı ve Kuz Deresi'dir. Alanda ayrıca Koyun Deresi, Küçükazar Deresi, Göksel Deresi, Taşancı Deresi gibi irili ufaklı kuru dereler bulunmaktadır. Ayrıca Koccevaz Yaylası mevkiinde 8 900 m² alana sahip sulama göleti ve 1 adet su kaynağı yer almaktadır.

Araştırma alanının özellikle yaylaları flora bakımından zengindir. Tür çeşitliliği açısından ilçe genelinde 72 familya ve 291 cinse ait 511 takson bulunmuştur. Bunlardan 58 adeti endemik tür olarak saptanmıştır. *Minuartia anatolica* (Boiss.) Woron. var. *Anatolica*, *Dianthus anycrensis* Hausskn. & Bornm., *Dianthus balansae* Boiss., *Saponaria chlorifolia* Kunze, *Alcea apterocarpa* (Fenzl) Boiss., *Alyssum pseudo-mouradicum* Hausskn, *Aubretia pinardii* Boiss., *Astragalus pinetorum*, *Onobrychis armena* Boiss. & Huet., *Rhamnus petiolaris* Boiss, *Scutellaria salviifolia* Benthams, *Salvia cyanescens* Boiss. & Bal, *Epipactis pontica* Taub., *Crocus ancyrensis* (Herbert) Maw vb. endemik türler örnek olarak verilebilir (21). Alan fauna zenginliği açısından da önemli potansiyeldir. Keklik (*Alectoris chukar*), güvercin (*Columba livia*), tahtalı güvercin (*Columba palumbus*), üveyik (*Streptopelia turtur*), karaca (*Capreolus capreolus*), yaban domuzu (*Sus scrofa*), ayı (*Ursus actor*), kurt (*Canis lupus*), çakal (*Canis aureus*), tilki (*Vulpes vulpes*), ağaç sansarı (*Martes martes*), porsuk (*Meles meles*), geyik (*Cervus elaphus*) vb. türler bulunmaktadır (22).

Yapılan nüfus sayımlarına göre en fazla nüfusun 1950 yılında 483 kişi, en az nüfusun ise 2000 yılında 149 kişi olduğu görülmektedir. Bu rakamlara göre nüfus yarıdan daha fazla oranda azalış göstermiştir. Köyde 1935-1955 yılları arasında nüfus artmış, 1955 yılından sonra sürekli bir azalış olmuştur. Kadın nüfusun erkek nüfusa oranla daha fazla olduğu görülmüştür (23). Köyde verilen bilgilere göre en fazla nüfus oranı 15-49 yaş grubu arasındadır. Bu yaş grubu aktif olarak çalışan nüfusu göstermektedir. İkinci olarak 50 yaşından büyük yaş grubu gelmektedir. İş olanaklarının azalması, genç nüfusun okumak için köyden ayrılması vb. nedenlerle göç olayı önemli bir problem olarak görülmektedir. Elde edilen verilere göre son 10 yıl içinde köyden toplam 13 kişi iş bulabilmek için yurtdışına göç etmiştir. Yine iş nedeniyle 15 aile, toplam 45 kişi esnaf ve işçi olarak Seben-Merkez, Adapazarı, İzmit, Bolu, İstanbul illerine göç etmiştir. Bunun yanı sıra 1999-2001 yıllarında, 3 hane geçim sıkıntısı nedeniyle, 1 hane 1999 yılında Bolu'da meydana gelen deprem nedeniyle toplam 5 kişi, köye geri dönüş yapmıştır.

Köyde eğitim düzeyinin belirlenmesinde 7 yaş ve üzeri dikkate alınmıştır. Okur-yazarlık oranı %100 olup, kadınların % 90'ı ilköğretim mezunu, % 10'u ise ilköğretim sonrası herhangi bir eğitim kurumunu bitirmiştir. Diğer yandan, ilköğretim mezunu olanlar arasında yaklaşık 30 bireyin, yüksekokul veya fakülte mezunu olduğu belirtilmiştir. Bunlar illerde- ilçelerde uzun yıllar çalışıp, emekli olduktan sonra tekrar köye yerleşmişlerdir.

Geçim kaynağı olarak yerel halkın %30'u gibi büyük bir kısmı emekli maaşı ile geçinmektedir. Köyde, SSK'dan emekli maaşı alan 10, Bağkur'dan emekli maaşı alan 40 kişi bulunmaktadır. Diğer yandan köyde 65 yaş üstü yaşlılık parası alan 6 kişi

bulunmaktadır. Köyde önemli geçim kaynaklarından biride hayvancılık faaliyetidir. Elde edilen verilere göre; 295 büyükbaş hayvanın 260 adeti Holstein kültür ırkından oluşmaktadır. Küçükbaş hayvancılıkta 400 adet koyun, 40 adet keçi bulunmaktadır. Köyde sadece hayvancılıkla geçinen hane bulunmamaktadır. Hayvan varlığında 10-15 yıl öncesine göre büyükbaş hayvancılıkta artma (20 lt./gün) küçükbaş hayvancılıkta ise azalma görülmektedir. 10 yıl öncesinde 4000-5000 adet koyun beslendiği, ancak çayır-mera alanlarındaki kalitenin hayvancılık için yeterli olmadığı belirtilmiştir. İnceleme alanında, ekonomik faaliyet türü olan tarla ve bahçe tarımından yeterince yararlanılamamaktadır. Köyün büyük bir bölümünün dağlık alanlarla kaplı olması, tarla ve bahçe tarım alanlarını oldukça sınırlamaktadır. Düşük verimlilik, ürün çeşidinin azlığı ve aktif işgücü eksikliği nedeniyle işlenemeyen araziler giderek artmaktadır. 3200 da. alana sahip, tarla ve bahçe tarım arazilerinin 1600 da. büyüklüğünde önemli bir bölümü taşlık olması nedeni ile kullanılamamaktadır. Ayrıca Aladağ Çayı'nda suyun azalması ve modern sulama tesislerinin olmayışı, tarla ve bahçe tarımında verimliliği etkileyen önemli etmenlerdendir. Yetiştirilen ürünler, İstanbul ve Bolu'dan gelen tüccarlara piyasa değerinin çok altında fiyatlarla satılmaktadır. Buğday, arpa gibi tahıl ürünleri ise öz (aile) tüketime ayrılmaktadır.

Toplantıda lokal durum tüm yönleriyle saptandıktan sonra çalışmanın amacı için önemli olan turizm ve rekreasyon konusunda odaklanılmıştır. Köyde; yaban hayatı, orman varlığı, yayla varlığı, köye çok yakın olan Muslar Mağaraları, doğal yaşam, geleneksel yayla ve köy evleri, etnik yaşam biçimi, piknik alanları ve kültürel festivaller, rekreasyon ve turizm amaçlı kullanılabilecek kaynaklardır.

Alan geleneksel yaşam yönünden potansiyel kaynak değeri taşımaktadır. Özellikle Alput Yaylası ve Koccevaz yaylasında yapılan yaylacılık faaliyetleri ve bu faaliyetlerin oluşturduğu geleneksel yaşam tarzı ve kültürü önemli öğelerden biridir. Ayrıca geleneksel mimaride kültürel peyzaj açısından önemlidir. Köyde ve özellikle yaylalarda bozulmadan kalmış yöresel ahşap ve taş malzemeden yapılmış tarihi mimari yapı hakimdir. Bu yapılar geleneksel yaşam tarzını yansıtan plan tiplerinden oluşmaktadır. Geleneksel mimari olarak evler iki katlı inşa edilmiştir. Giriş kat, taş duvar malzemeden, üst kat ise ahşap malzemeden yapılmıştır. Evlerin üst katı insanların yaşam mekanı olarak, alt katı ise hayvanların barınması için ayrılmıştır. Köydeki konutların önemli bir bölümü ahşap yapıda olup, tarihi öneme sahiptir. Köyde, toplam 100 adet konut bulunmakta olup, bunun 40 adeti boş konuttan oluşmaktadır. 60 hane ise sürekli olarak köyde yaşamaktadır. Konutların % 95'i ahşap, % 5'i betonarmeden yapılmıştır. Koccevaz Yaylasında 30 adet, Alput Yaylasında ise 110 adet ahşap konut bulunmaktadır. Alput Yaylasında ki konutların % 20'sinin sadece dış görünüşleri betonarmedir. Yaylada zamanla konut sayısı artmıştır. SEDAŞ verilerine göre 1998 yılında 65 hane, 1999 yılında 78 hane, 2003 yılında ise 82 hane olduğu anlaşılmaktadır. Geleneksel konutlar, kırsal ve yayla turizminde konaklama amacıyla kullanılabilecek özelliktedir. Ayrıca etnik yaşam biçimi; gelenek, görenek, yemek kültürü, lehçesi vb. turistler için ilgi çekici özellikleri oluşturmaktadır.

Araştırma alanında arkeoloji önemli rol oynamaktadır. Bunlardan en önemlisi Muslar Mağaralarıdır. Bu mağaralar köy sınırı içine girmemektedir. Ancak Köyün sınırı ile komşudur. Muslar Mağaraları, kaya evleri, gavur evleri olarak da adlandırılmaktadır. Bu evlerin Frikler tarafından ne zaman yapıldığı tam olarak bilinmemektedir. Sarp kayalıklarına ve vadi yamaçlarına oyulmuş bu mağaralar, küp biçiminde olup muntazam merdivenlerle birbirine bağlanmış 4-5 katlı binalar şeklindedir. Bu kaya evlerin Orta Bizans dönemi (842-1204) sonuna kadar kullanıldığı sanılmaktadır (24). İki derin vadi arasında yüksek bir kaya kütlesi üzerinde kurulmuş olan kaya evlerinin sayısı yaklaşık olarak 100-150 adettir.

Yerel kültürün yaşatılması ve sunumu rekreasyon ve turizm açısından önemli gelir kaynağıdır. Araştırma alanında eskiden el dokuma tezgahlarında kilim, kıvrak ve şile bezi dokumacılığı yapılmıştır. Ancak bu kültür günümüzde yaşatılmamaktadır. Birkaç ev dokuma tezgahına sahip olmasına rağmen, dokumacılığın zahmetli olması ve emeği karşılamanması nedeniyle bu iş yapılmamaktadır. Köyden, Seben Halk Eğitim Merkezi'nin düzenlediği biçki-dikiş-nakış kurslarına; 1979-1980 yıllarında 9, 1986-1987 yıllarında 11, 1988-1989 yıllarında 11, 1996-1997 yıllarında 21 olmak üzere toplam 52 kadın katılmıştır (25). Yavaş yavaş el sanatlarına önem verilmeye başlanmıştır.

Alanda düzenlenen festival ve şenlikler hem köylünün kendi aralarında ve civar köylerle bir araya gelmesinde hem de kültürün tanıtılmasında önemli turizm ve rekreasyonel aktivitedir. Bunlardan Nevruz bayramı Alpağut Köyünde yaklaşık bir asırdan bu yana kutlanmaktadır. Baharın geldiği ve yaylalara göç mevsiminin başladığının göstergesidir. Gökyar Bayramı ise civar köylerle ortak olarak düzenlenen bir kutlamadır. Geleneksel yemekler tanıtılmaktadır. Ayrıca köylerin yaşadıkları sorunlar ve çözümler tartışılmaktadır. Bir başka kutlama ise Alpağutlular Günüdür. "Alpağutlu" olmanın bir kimlik olarak yaygınlaşmasını sağlamak amacıyla düzenlenmektedir. Köyde yaşayan ve çeşitli nedenlerle köyden ayrılmış bütün Alpağutluların bir araya gelerek, birlik ve beraberliklerini sağladıkları organizasyondur. Alput Yaylası'nda kutlanan bu günde köyü tanıtıcı faaliyetler de yer almaktadır.

İnceleme alanı, yaylaları ile kırsal turizm açısından önemlidir. Alput Yaylası'ndaki orman varlığı, su varlığı, temiz havası, doğaya uyumlu geleneksel ahşap konutları, soğanlı-rizomlu bitkileri, yaban hayatı ile turizm ve rekreasyon için önemli bir potansiyeldir. İnceleme alanının diğer yaylası olan Koccevaz Yaylası'nın da alt ve üst yapı eksiklikleri açısından önemli sorunları bulunmaktadır. Yolunun bozuk olması ve elektriğinin olmaması bu yaylanın terk edilmesine neden olmuştur. Yayla, sadece hayvancılık için kısıtlı bir şekilde kullanılmaktadır. Yayla evleri terk edildiği için onarım gerekmektedir. Geleneksel mimari ve muhteşem kanyonu ile Koccevaz Yaylası turizm açısından önemli bir potansiyeldir.

Köy halkı turizmi, üretilen ürünlerin değerlendirilmesi ve gelir getirici faaliyet olarak tanımlamaktadır. Alternatif bir gelir kaynağı olarak görmesine rağmen, uygulama konusunda pasif davranmaktadır. Geleneksel konutlarda kalınabileceğini fakat kendi evlerinde turizm anlayışıyla değil sadece konuk olarak misafir kabul edebileceklerini, bunu da işlerini aksatması dolayısıyla çok istemediklerini ifade etmişlerdir. Bu konuda olumlu fikirlerine rağmen eğitimin gerekli olduğu görülmektedir.

3.1. Araştırma Alanındaki Temel Sorun Alanları

Veri toplandıktan sonra problemleri sıraya koyma ve puanlandırma işleminde problemler, çözümler, potansiyeller tartışılmıştır. Köyün ilçeye yakın olması nedeni ile sağlık, elektrik, haberleşme gibi konularda problemler yaşanmamaktadır. Yapılan toplantıda yerel halk kendi problemlerini Tablo 1'deki gibi tanımlamıştır.

Yapılan toplantı sonucunda çizelgede önemliden, az önemliye doğru yapılan sıralamada sulama suyu temini, işsizlik, pazarlama, arazi yolu ve kanalizasyon önemli problemler olarak görülmektedir. Aladağ Çayı suyunun giderek azalması ve düzenli sulama şebekesinin olmaması sıkıntı yaratmaktadır. Köylünün tarım arazilerinde en önemli problemi sulama suyu teminidir.

Tablo 1. Alpağut Köyü sorunları

SORUNLAR	KABUL		PUANLAMA
	Kadın	Erkek	
Sulama suyu temini	5	7	12
İşsizlik	3	5	8
Pazarlama	5	3	8
Arazi yolu	3	4	7
Kanalizasyon	3	4	7
Bitkisel üretimde verimlilik	2	3	5
Seracılığın geliştirilmesi	2	3	5
Girdilerin pahalılığı	3	1	4
Göç	1	2	3
Hayvancılığın geri olması	-	1	1
Arıtma Tesisi	1	-	1
Yaylalarda evler için içme suyu	1	-	1
Sosyal güvenlik (SSK, bağkur vb.)	1	-	1

Köyde tarım yapılabilecek alanların sınırlı olması, hayvan varlığının sayısal artış bakımından durağan olması ve çayır-mera alanlarının kısıtlı olmasının da etkisiyle inceleme alanında işsizlik sorunu giderek artmıştır. Köyün konum itibarıyla hem Bolu'ya hem de Ankara'ya uzak olmasından kaynaklanan pazarlama sorunları bulunmaktadır. Koccevaz Yaylası'nın köye olan ulaşım sorunu nedeniyle yayla kullanılmamaktadır. Ayrıca köy ile diğer köylere olan ulaşım ağının da onarılması gerekmektedir.

4. SONUÇ

Araştırmada görüşme tekniğinin (mülakat) grup tipi görüşme şekline giren HKD toplantısı zaman, personel ve parasal açıdan tasarruf ve cevap almada kolaylık sağlamıştır. Sorularda sağlama soruları sorularak anketin yanıltıcılığı en aza indirgenmeye çalışılmıştır. Ancak yöntem dikkatli ve doğru uygulanmadığı zaman avantajlı yönleri, dezavantaj olabilir. Bu nedenle araştırma köy sosyoloğu tarafından yürütülmüştür. Tekniğin uygulanması ile elde edilen sonuçlara göre köyde alınacak önlemler aşağıda açıklanmıştır.

Köyde doğru seçimin yapılmasına rağmen düşük verimlilik, ürün çeşidinin azlığı ve aktif işgücü eksikliği nedeniyle ekonomik olarak tarla ve bahçe tarımından yeterince faydalanılamamaktadır. Alpağut'un tarla ve bahçe tarımı alanında en önemli sorunu sulama suyu teminidir. Köyün güneyde sınırını oluşturan Aladağ Çayı'nın suyu, yazın kurak geçmesi ve civar köylerin arazilerinin de bu kaynaktan sulanması nedeniyle giderek azalmıştır. Bu sorunun çözümü için Alpağut ve civar köylere sulama suyu temininde sulama göleti yapılması uygun görülmüştür. Bu göletin yapılması ile köyün ve civar köylerin en önemli sorunu çözülecektir. Araştırma alanında son 10 yıl içinde büyükbaş hayvancılıkta artış olurken, küçükbaş hayvancılıkta önemli derecede azalma görülmüştür. Fakat, büyükbaş hayvancılıkta ki artış tek başına geçim kaynağı olacak şekilde gelişmemiştir. Seben İlçesi'nde süt fabrikası bulunması, büyükbaş hayvancılığa önem verilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu konuda, köyde halkın kendi olanakları ile geliştirdiği yetersiz önlemler dışında bir organizasyon yapılması gereklidir. Ayrıca et, kıl, yapağı değerlendirme olanakları yok denecek kadar sınırlıdır. Bu konuda tüm yöreye hizmet verecek kesim merkezleri, soğuk hava depolarının yapılması uygun olabilir.

Pazarlama konusunda ürünlerin ve hayvanların gerçek değerinden satılması için örgütlenmeler sağlanmalıdır. Araştırma alanında, sadece Seben pazarında satılmaya çalışılan ürünlerin daha organize biçimde dışarıya da pazarlanması gerçekleştirilmelidir.

Araştırma alanı, kırsal turizm için uygun olmasına rağmen bu potansiyel kullanılmamaktadır. Oysa kırsal turizm, alışlagelmiş turizm anlayışından uzak, doğal güzellikleri değerlendirmek isteyen turist için cazibe merkezi olmakla birlikte, kırsal alanlardaki yöre halkının geçim kaynağı için önemli bir gelir kaynağıdır. Bunun için Araştırma alanında geleneksel mimariyi yansıtan doğaya uygun ahşap malzemeden yapılmış konutlar bulunmaktadır. Köyde bulunan 60 adet, Koccevaz Yaylası'nda 30 adet, Alput Yaylası'nda ise 28 adet kullanılmayan ahşap konutlar pansiyon olarak turizmin kullanımına sunulmalıdır. Bunun için mevcut boş evler mimari özellikleri korunarak restore edilmeli ve ek yapılaşmaya mümkün olduğunca gidilmemelidir. Pansiyonculuk konusunda İstanbul, Ankara ve Bolu gibi büyük şehirlerdeki turlarla anlaşarak pansiyonculuğun gelişimi sağlanmalıdır. Yörede Alpağut Köyü ile sınır oluşturan Muslar Mağaraları turistik potansiyel açısından önemli bir değere sahiptir. Bu konuda Muslar Mağaraları ile ilgili ciddi araştırmalar yapılmalıdır. Eğitimli rehberler yetiştirilmeli, tanıtım faaliyetleri yapılmalı, köyden mağaraya ulaşabilmek ve mağaraya tırmanabilmek için yürüyüş güzergahları belirlenmeli ve seyir noktaları oluşturulmalıdır.

Araştırma alanında ki yüzey şekillerine turistik kullanım değeri kazandırılmalıdır. Dağcılık, trekking gibi rekreasyonel etkinlikler için olanaklar yaratılmalıdır. Koccevaz Yaylası civarında bulunan kanyonlar turistler için çekim merkezlerinden biridir. Sadece hayvancılık için kullanılan Koccevaz Yaylası'nda bu zenginliğin değerlendirilmesi için stratejik noktalarda seyir terasları yapılmalı, kanyon oluşumunun ortasından geçen vadi tabanında ve yükseltilerde yürüyüş güzergahları belirlenmelidir.

Araştırma alanı, doğal hayvan varlığı açısından önemli bir değere sahiptir. Doğal habitatı ile önemli olan bu yörede, habitata zarar vermemek için av turizminin yasaklanması, ancak kuş gözlemi, olta balıkçılığı gibi rekreatif etkinliklerle turistik kullanıma sunulması uygundur.

Kırsal turizmin en önemli özelliklerinden biri yerel kültürdür. Yerel kültür, özellikle yabancı turistlerin ve kent halkının ilgi odağıdır. Bu nedenle turizm etkinliklerinde yerel halkın katılımı çok önemlidir. Ancak turizm etkinliklerinde gelenek-göreneklerin zayıflaması, gençlerin turistlere özenmeye başlaması, hoşgörü ve misafirperverliğin yok olması gibi tehlikelerle karşı karşıya kalılabilmektedir. Ayrıca, turisti yadırgama, kırsal kültür içine kabul etmeme gibi sakıncalar oluşabilmektedir. Bu nedenle yerel-kültürel mirasın turizm için önemli bir değer olduğu unutulmamalı, tüm bu yeniliklere açık olarak yerel kültür korunmalıdır. Folklorik değerlere önem verilerek halk oyunları, enstrümanlar, geleneksel giyim gibi folklorik zenginlikler araştırılmalı, geliştirilmelidir. Köy el sanatlarına önem verilmelidir. Köy el sanatlarının gelişmesinde yerli ve yabancı turistlerin önemli rolü olacaktır. Bu nedenle, eskiden yapılan kilim dokumacılığı gibi el sanatları geliştirilerek köy halkı için ek bir gelir kaynağı elde edilebilir. Yayla festivalleri daha organize biçimde düzenlenmeli, Ankara, Bolu ve İstanbul halkı bu festivallere dernekler aracılığıyla davet edilmelidir. Festivallerde köy her yönüyle tanıtılmalıdır. Zengin bir yemek kültürüne sahip olan araştırma alanının bu özelliği geliştirilmeli ve tanıtılmalıdır. Bu konuda köyün kadınlarına daha aktif görevler düşmektedir. Böylece kırsal alanda kadının statüsü de değişerek daha aktif görevler alacaktır.

Kırsal alanlara götürülecek altyapı hizmetlerinin kalite ve sayısı önemlidir. Bu konuda araştırma alanında önemli sıkıntılar bulunmaktadır. Öncelikle kanalizasyon

sorununun çözümlenmesi gerekmektedir. Ayrıca Koccevaz Yaylası'na elektrik götürülerek buraya işlerlik kazandırılmalıdır. Ulaşım güzergahlarında Köy ile Koccevaz Yaylası arasındaki ulaşım ağı çözümlenmeli, toprak patika yol nitelik olarak yükseltilmelidir. Köyün çevre ile ulaşım ağında, köy ile Ankara arasında sefer yapan ulaşım araçlarının sayısı fazlaştırılarak, Nallıhan yolu üzerinden aktarmalı ulaşım yerine direkt seferler düzenlenmelidir. Bu düzenleme turizmin gelişmesinde önemli bir etkidir.

Ayrıca, köylerdeki sorunların giderilmesi için gelir kaynakları artırılarak, en azından ilgili bakanlıklar ve kurumlar (İçişleri Bakanlığı, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, Karayolları Genel Müdürlüğü gibi) nezdinde köylere götürülmesi mecburi hizmetlere ilişkin düzenlemeler yapılmalıdır. Bu kurumlar arasında koordinasyon sağlanmalıdır. Genel bütçe gelirlerinden köylere aktarılan kaynaklarda da ciddi bir artış yapılması gerekmektedir.

KAYNAKLAR

1. Blumenthal, D., Jannink, J.L., A Classification of Collaborative Management Methods, Conservation Ecology, 4 (2000), URL: <http://www.consecol.org/vol4/iss2/art13>.
2. Riley, J. and Fielding, W. J., An Illustrated Review of Some Farmer Participatory Research Techniques, Journal of Agricultural Biological and Environmental Statistics, 6 (2001) 5-18.
3. Chambers, R., Relaxed and Participatory Appraisal: Notes on Practical Approaches and Methods for Participants in PRA/PLA-Related Familiarization Workshops, 2002, URL: <http://www.ids.ac.uk/ids/particip/research/pranotes02.pdf>
4. Anonymous, Application of Rural Participatory Appraisal in Alaska, Human Organization, 57 (1998) 1-9, URL: http://www.ac.wvu.edu/~gberardi/application_of_rural_appraisal.htm.
5. Townsley, P., Rapid Rural Appraisal, Participatory Rural Appraisal and Aquaculture, ISBN: 9251038716, 1996, URL: http://www.fao.org/documents/show_cdr.asp?url_file=/DOCREP/006/W2352E/W2352E07.htm
6. Beebe, J., Basic Concepts and Techniques of Rapid Appraisal, Human Organization, 54 (1995) 42-51.
7. Anonymous, Rapid Rural Appraisal Method, 2004, URL: http://www.rdiland.org/RESEARCH/Research_RapidRural.html.
8. Wilkins, L., Swatman, P., Castleman, T., Faster Richer Better: Rapid Appraisal Techniques for the Study of IS Implementation in Virtual Communities, The Qualitative Report, 9 (2004)161-175, URL: <http://www.nova.edu/ssss/QR/QR9-1/wilkins.pdf>
9. Anonymous, Marketing Research and Information Systems Food And Griculture Organization of the United Nations, Rome, 1997, URL: <http://www.fao.org/docrep/W3241E/w3241e09.htm#TopOfPage>.
10. Due, J., Temu, A., Participatory Appraisal Approaches Versus Sample Survey Data Collection: A Case of Smallholder Farmers Well-Being Ranking in Njombe District, Tanzania, Journal of African Economies, 9 (2000) 44-62.

11. Takasaki, Y., Barham, B. L., Coomes, O. T., Rapid Rural Appraisal in Humid Tropical Forests: An Asset Possession-Based Approach and Validation Methods for Wealth Assessment Among Forest Peasant Households, *World Development*, 28 (2000).
12. Chambers, R., Rapid Assessment Procedures: Qualitative methodologies for Planning and Evaluation of Health Related Programmes, *Edited by Scrimshaw & G. R. Gleason*, 1992, URL: <http://www.micronutrient.org/idpas/pdf/309-24RapidButRelaxed.pdf>.
13. Gülçubuk, B., Kırsal Alanda Kredi Kullanımının Sosyo-Ekonomik Temelleri Hızlı Kırsal Değerlendirme Yaklaşımı ile Kırıkkale İli Keskin İlçesi Araştırması, Türkiye Ziraat Odaları Birliği, Ankara, 2000.
14. Davis, A. S. C., Participatory Rural Appraisal, Rural Travel and Transport Program 2001, URL: http://www.transport-links.org/rtkb/English/Module%205%5C5_6a%20Participatory%20Rural%20Appraisal.pdf
15. Duggan, B., Rapid Rural Appraisal Training for Baseline Data Collection and Target Group Identification, 1994, URL: http://www.iied.org/NR/agbioliv/planotes/pla-backissues/documents/plan_01919.PDF.
16. Foster, J., Norton, G., Brough, E., The Role of Problem Specification Workshops in Extension: An IPM Example, *Journal of Extension*, 33 (1995), URL: <http://www.joe.org/joe/1995august/a1.html>.
17. Anonim, Toplum Kalkınması Bileşeni (Çok Bileşenli Kapsamlı Projeler), 2005 URL: <http://www.sydtf.gov.tr>
18. Kachondham, Y., Rapid Rural Appraisal and Rapid Assessment Procedures: A Comparison Rapid Assessment Procedures-Qualitative Methodologies For Planning and Evaluation of Health Related Programmes, Edited By Nevin S. Scrimshaw and Gary R. Gleason, ISBN 0-9635522-0-1, 1990, URL: <http://www.unu.edu/unupress/food2/UIN08bE/uin08e0x.htm>
19. Cresswell, T., Participatory Appraisal in the UK Urban Health Sector Keeping Faith With Perceived Needs, *Development in Practice*, 6 (1996)16-24.
20. Menton, M.C., Effects of Logging on Non-Timber Forest Product Extraction in the Brazilian Amazon: Community Perceptions of Change, *International Forestry Review*, 5 (2003).
21. Aksoy, N., Karakiriş Dağı (Seben-Nallıhan) Florası, Yüksek Lisans Tezi (basılmamış), İstanbul Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Orman Botaniği Programı, İstanbul, 2001.
22. Anonim, Fauna Anket Çalışması (yayınlanmamış), Orman Bakanlığı Milli Parklar ve Av Yaban Hayatı Genel Müdürlüğü, Ankara, 2003.
23. Anonim, Yıllara Göre Nüfus Verileri, T. C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, Ankara, 1927-2000.
24. Anonim, Seben Tanıtım Rehberi, Seben Şoförler Esnaf ve Sanatkarlar Odası, Seben-Bolu, 2000.
25. Anonim, Eğitim Durumuna İlişkin İstatistikler, Seben Milli Eğitim Müdürlüğü, Seben-Bolu, 2002.